

A közvetítői eljárást végzők rendszeres, folyamatos finanszírozása ennyi év után sem megoldott.

A fiatalok elkövetőkkel kapcsolatosan megtudtuk, hogy az iskolákkal és az áldozatokkal kapcsolatot tartó rendőr döntésétől függ, hogy javaslatot tesz-e közvetítői eljárásra vagy sem. Amennyiben sor kerül a közvetítői eljárásra, és az áldozat kisgyerek, a szülőkön múlik, hogy engedélyezik-e részvételét a mediációban.

A szociális munkások, rendőrök és az ügyészség képviselőjének kibontakozó vitája a különféle típusú bűncselekmények és a konfliktuselsimítás módszere alkalmazásának megítéléséről megerősítette a magyar szakembereket abban a ki nem mondott hitükben, hogy a tettes-áldozat mediáció büntetőjogi alkalmazásának módjai körül folyamatos, talán soha véget nem érő

vita elé nézünk itthon is. Ugyanakkor élmény volt látnunk és hallanunk, hogy a resztoratív technikák nagyszerű eredményel használhatók a szociális szolgáltatások valamennyi területén, ezért csak bátorítani tudjuk a hazai szakembereket ezek elsajátítására és minél gyakoribb alkalmazására.

Kőműves Ágnes

A melléklet az Európai Bizottság (Directorate-General Justice, Freedom And Security) AGIS Programjának keretében és támogatásával jelenik meg. A tartalomért kizárólag a program (JLS/AGIS/171) gazdája a Család, Gyermek, Ifjúság Egyesület felelős.

Gáti Ferenc portréjához

Domszky András szép búcsúztatójában¹ azt olvasni, hogy Gáti Ferenc a rendszerváltás után visszavonult a közéletől. Ritka dokumentummal szolgálhatok. 1991 májusában megszólalt, s az alábbi – tőle megszokott – indulatos korreferátumot tartotta az „A boldog gyerekkorért, az ifjúság biztonságos jelenéért, jövőjéért” jelszóval a Kárjelentés címmel rendezett fórumon. A fórum szervezői voltak: Baloldali Ifjúsági Társulás, Gyermekérdekek Magyarországi Fóruma, Magyar Ellenállók, Antifasiszták Szövetségének Emberi Jogok Társadalmi Bizottsága, Magyar Nők Szövetsége, Magyar Pedagógiai Társaság, Magyar Vöröskereszt Magyar Úttörők Szövetsége, Nemzeti Gyermek- és Ifjúsági Alapítvány, Nevelő Otthonok Nemzetközi Szövetsége (FICE) Magyar Egyesülete, Országos Gyermekvédő Liga, Szakszervezeti Ifjúsági Szövetség, UNICEF Magyar Nemzeti Bizottsága. A hozzászólók közt Toma László, Princz István, Bakonyiné Vincze Ágnes, Rókusfalvy Pál, Baktay Miklós, Filló Pál, Bokorné Szegő Hanna, Falk Judit, Gáspár Sári, Stumpf István. A dokumentumot a Papp György szerkesztette nyomtatott jegyzőkönyv őrít meg.

„Ámulattal és irigységgel hallom azokat, akik a problémákat nagy vonalakban és nagy struktúrákban vázolják föl, mert mindig találnak valami magyarázatot arra, hogy mi miért rossz. 52 éve foglalkozom gyermekvédelemmel: közlöm önökkel lehangoló tapasztalatomat: sem osztályjellege, sem politikai jellege, sem semi jellege a hülyeségnek, a konokságnak nincs! Ezzel minden rendszerben találkozhatunk, s erre élő tanú a magyar gyermekvédelem mai helyzete.

Nyilvánvaló, hogy a legkevésbé boldogságra predesztináltak a gyermekvédelemben lévők. És a legnagyobb struktúra e tekintetben, amit átvilágítani kívánok, az az állami gondozási rendszer, amely 1986-tól teljesen megváltozott. Az 1986-os reményekről, ígéretekről és biztatásokról nem szólok. Csak arról, ami azóta történt. Az állami gondozottak száma 1985 óta 1989-re 14 000-re csökkent. Nem azért, mert jobb lett a helyzet, és kevesebb gyerekek szorulnak állami gondozásra, hanem mert így döntöttek. Hogy

ennek csökkenni kell. Ugyanakkor a bűnözés, a nyomor az éhezés, a devianciák és a többiek, ezek sokszorosára nőttek.

Az első ebből levonható következtetés, hogy a gyermekvédelem lemondott a feladatáról! Mert a feladata az lett volna, hogy ezeket a folyamatokat lassítsa, fékezze és kezelje. A 14 000 gyerek távozásáról. Elenyésző számban kerültek rendezett körülmények közé. A többiek? Az utcára, bandákba, hajléktalannak tárt szájjal néztük a volt állami gondozottakat a hajléktalanok körében. Kítették őket az állami gondozásból. Úgy, ahogy van, és hajléktalanná tették, aztán csodálkoztak rajta! A jövőnek több csodálkoznivalója lesz! Újra jelentkezik ez a réteg.

1985-ben programul adta ki az Egészségügyi és Szociális Minisztérium, hogy az örökbefogadások számát növeli. Az örökbefogadások száma a mai napig csökkent. Az erről megjelentetett adatok egytől egyig hamisak! Közönséges hazugság. Összevonták az állami gondozott gyerekek örökbefogadási mennyiségét az ún. családon belüli örökbefogadással (ami azt jelenti, hogy az első házasságból származó gyereket a második házasság örökbefogadja). Így kijön évente, hogy fölemelkedett az örökbefogadások száma ezerszázasra. Valójában 300-400 körül stagnál. Hosszú-hosszú idő óta. Az adatforrások ellenőrizhetők.

Az állami gondozás megszüntetésében nem egyszerűen csak kitévésről van szó, hanem egy humánus intézkedés teljes félreértéséről. Úgy gondolták, hogy nem kell korlátozni vagy függőben tartani a szülők felügyeleti jogát, és sok állami gondozott gyereket átminősítettek nem állami gondozottá, s meghagyták őket a nevelőotthonban. Így az állami gondozottak száma a statisztikában csökkent. A gyerekek száma is csökkent. A nevelőotthonokból ez alatt az idő alatt 2500 gyerek került ki. No most ez valójában bizonyos mértékig jogi szempontból is helyes, humánus szempontból is helyes, csak éppen nem ad magyarázatot arra, hogy mégis hogy csökkent 14 000 gyerekként az állami gondozottak száma, és hogy növekedett az összes rossz mutató. Ennek az átminősítésnek a mértéke és a jelentősége azt mutatja, hogy a magyar gyermekvédelem nem is szándékozik a feladatát elvégezni, hiszen tendenciózusan mélypontra, lehetetlen és abszolút mélypontra nyomta ezt a területet. Következményvizsgálatok nélkül

tették ezt, a következményeket „unokáink fogják látni”. Együtt fognak ülni az iskolapadban, utcán, közlekedni azokkal, akikről most megszűnt a gondoskodás.

Az állam kompenzációt vezetett be ennek a rendezésére. Óriási mértékben megnövelte a segélyeket, különösen a nevelési segélyezetteknek a számát abban a reményben, hogy a tolvajok, csavargók, prostituáltak, gazemberek és a többiek lefizethetők a havi 1000 vagy 1200 forinttal, és a nyomorult, szerencsétlen családokban ott hagyott, vagy visszaadott gyerekek ezzel a pénzzel majd rendben lesznek. Nem vették észre, hogy ez egy egyirányú utca. A társadalom helyzetének romlásával nagyon gyorsan romlik a gyermekvédelem helyzete, gyorsan romlanak a társadalmi devianciák mutatói. A korábbi félelem bebizonyosodott. A gyermekvédelem mint peremterület egy nagy struktúrának az árnyékában eljelentéktelenedett. Az öregek kérdése, a nyugdíjasok kérdése, a rokkantak kérdése, a társadalombiztosítás és a többi kérdése. Úgyhogy az egyetlen lehetséges remény és kiút az volna, amire egyébként senki sem kíváncsi, semmiféle szakembertől nem kérdezték, hogyan lehetne megjavítani, ha például az állami gondozottak ügyét a társadalombiztosítás ügyéhez hozzákapcsolnák, mert ezek előbb-utóbb társadalombiztosított személyek lesznek.

A területi intézmények működéséről (a közoktatásról nem szólok: elmondották), a gyámhatóságokról annyit tudok mondani, hogy Surján miniszter úr szájából hallottam, hogy a maradék (!) 600 embert jó lenne megtartani, mert különben nem lesz, aki kezeli az ügyeket. Másik 600-an elmentek a gyámhatóságoktól és a gyámügytől. Hogy elkergették-e őket, sepróval „tavaszi nagytakarítással” vagy lehetetlen feladattal, vagy egyébbel, azt megmondani e pillanatban senki nem tudja, mert senki nem vizsgálta. Helyette azonban javasolják az árvaszék bevonását, most már csak az úriszék hiányzik hozzá, hogy még kellőképpen és megfelelőképpen elrendezzék e gyerekek ügyeit.

A családsegítő szolgálatok panaszkodnak, hogy csökken a számuk és csökken az ellátottságuk. Ezek terén az állami gondozottak problémáit vagy további megelőzésük problémáit illetően lényegében nem tudnak semmit sem csinálni. Arról volt szó, hogy a keresztény életnek nevében, s nagyon helyes etika nevében a családi nevelést erősíteni kell az állami gondozottak számára. Közlöm, hogy ez alatt az idő alatt háromszázzal csökkent a nevelőszülőkhöz kiadott állami gondozottak száma. Nem növekedett. Az, aki prognosztizálta, jól prognosztizálta azt, hogy a családok anyagi helyzetének a leromlásával csökkenni fog azoknak a polgári jellegű családoknak a száma, amelyek anyagi stabilitásban vállalják idegen gyermeknek a nevelését. Elképzelhető, hogy a továbbiakban különféle propagandával és segítő eszközzel ezeknek a száma növelhető. Kérdés, hogy mennyire kell és mennyire szükséges.

A gyermekvédelmi intézményekről már szóltak. Ezek lebegnek a levegőben. Idegenforgalmi szervek, egyházak és mások látogatják és nézik, hogy a gyermekcélokra alakított intézmények mire lesznek jók majd a jövőben. Minthogy a működésükre pénz nincs, feltehető, hogy valóban a jövőben más célt fognak szolgálni. Ezzel kapcsolatos a gyerekek hányódása és a mozgatása. Az már szinte bűn. Valamennyien a stabilitásról, a gyermekkori stabilitásról, érzelmi, személyi kapcsolatokról beszélünk.

Felnőttek elleni akciók tömege indult meg, megindult a politikai boszorkányüldözés és megindult mindez anélkül, hogy erre

törvény vagy jogszabály bárkit is kötelezne. Igazgatók közlik, hogy ha nem kívánja a gyermeket templomba vinni és vele imádkozni, akkor menjen el innen az intézetből, és el is távolítja. Az effajta diszkrimináció ellen törvény ma nem védi sem a gyermeket, sem a felnőttet. Itt szeretném megjegyezni, hogy boldog gyerekek csak boldog felnőtt lehet a szülője, boldogtalan felnőtt nem. És hogyha azt mondják, hogy „házamról jobb, ha elhúrculkodol, de melyiken tudsz fészket rakni, hol kétségbeesést ne hallanál alól”, mondhatnám Tompával, akkor meg kell gondolni, hogy a gyerekek boldogságát nem a játékszereknél és nem a különféle juttatásoknál kellene kezdeni.

A köztudat ezt a kérdést nagyon erősen hozzákapcsolja az egyházak fokozódó előretöréséhez. Én magam személyesen erről nem győződtem meg. Egyházakkal dolgom soha nem volt. Egyházi személyekkel igen. Igen mértéktartóak és legalább annyi jó pedagógust találtam közülük, mint amennyit a nem-egyházi intézményekben. Úgy hogy örülni fogok annak, ha az egyházi intézmények gyarapodni fognak jó pedagógusokkal, de nem annak a terhére, akik most éppen működnek, mert akkor csak gazdaváltás történt volna. Mégis, megvizsgálván ezt a kérdést közelebbről, utánajártam 15-20 esetnek. Találkoztam az egyház nevével visszaélő túlzó neofitákkal, revansistákkal és türelmetlenkedőkkel, akik a maguk múltját akarják valamiképpen ilyen módon tisztára mosni, és a hatalomhoz törleszkedő alattomosokkal. Főként a világi oldalról találkoztam ezekkel. Az a közhangulat, az a csodavárás, amely ismét az egyházak és a vallás iránt megnyilvánul, az teljesen irreális.

Ez a csodavárás irreális több okból is. Azokban az országokban, amelyekben senki nem akadályozta az utóbbi évtizedekben az egyházak működését, mondjuk a legkatolikusabb országokat, Olaszországot és Spanyolországot, ott nagyobb a bűnözés, súlyosabbak a devianciák, és nagyobbak a gyermekvédelem szociális problémái, mint itt. Nem várható el az egyházaktól az sem csodaként, sem másképp, hogy ezen ők segíteni fognak. Ezt a magyar államnak és a magyar pedagógusoknak, szociológusoknak, és a magyar társadalmi munkásoknak kell megoldaniuk.

Szeretném megemlíteni azt is azoknak, akik nem elég tapasztaltak ebben, hogy a két világháború között Magyarországon minden gyerek heti 3 óra kötelező hitoktatáson vett részt. 1944-től mai napig mi történt ezzel a nemzedékkel? A hitoktatáson részt vevők egyik része gyűlölte, verte, megkínózta, gyötörte és meggyilkolta az ugyancsak hitoktatásban részesült másik részét. Erkölcsei növekedést, erkölcsi előnyt és erkölcsi eredményt ettől várni nem lehet. Várni lehet sok derék ember, sok jó pedagógus beáramlásától az egyházak részéről a magyar pedagógiába.

Az ideológiai harcnak a vesztesei a gyerekek. Nagyon örültem Bokorné Szegő Hanna tájékoztatásának (régii tisztelője vagyok munkásságának), s szeretném látni már a magyar kutatási programban, hogy „antifasiszta”, „diszkriminációmentes”, „antirasszista” programot alakítanak és nem a „másság türését” és hasonló jellemző szövegeket alakítanak ebben. A meghívó két motívójával nagyon egyetértek abban a tudatban, hogy az én nemzedékemnek már nem adatik meg, hogy annak a közelébe is elérjen, mint amit az kíván.”

Trencsényi László